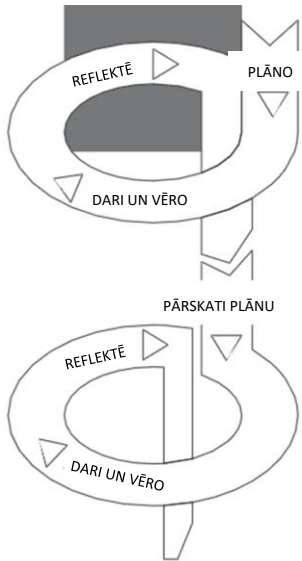
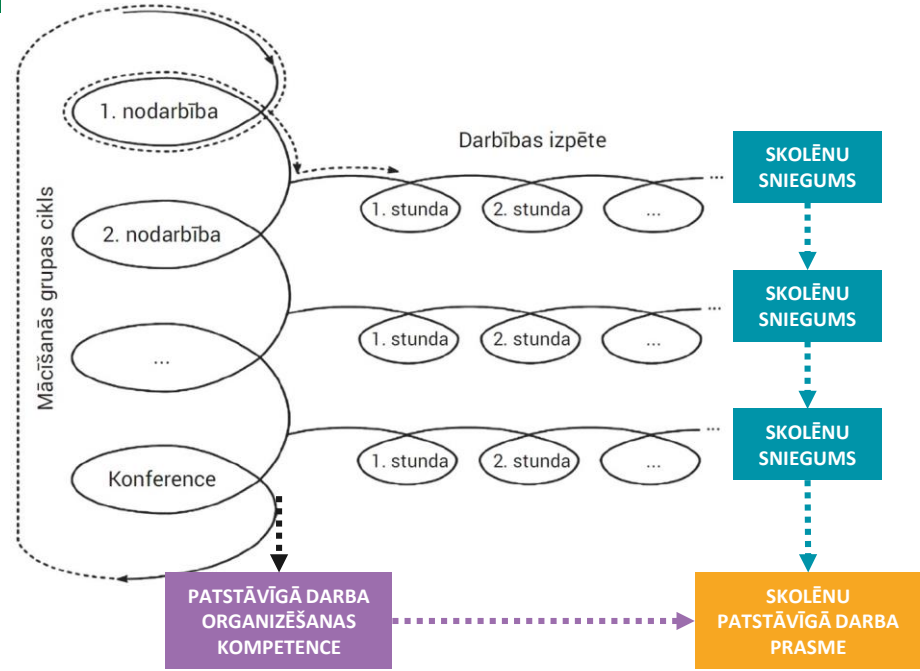
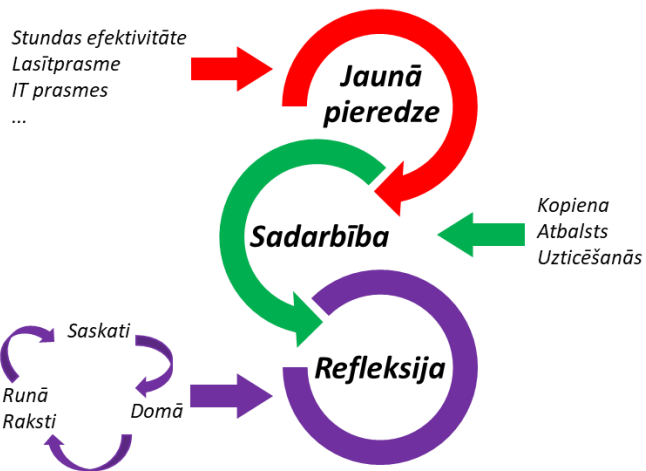

RĪCĪBPĒTĪJUMS

- TAS NEKAD NEBŪS PERFEKTI
- SĀKOTNĒJIE PLĀNI MAINĪSIES
- SPIRĀLES POSMI PĀRKLĀJAS
- NAV STRIKTA SOĻU SECĪBA
- PIEVĒRS UZMANĪBU PROFESIONĀLAJAI IZAUGSMEI

SKOLOTĀJA MĀCĪŠANĀS MODELIS SKOLAS VIDĒ

Kompetenci attīstīšana mācīšanās (Ierīkumi izglītības politikas un rīcībpolitikas veidošanai)

18 RĪCĪBPĒTĪJUMS

Rīcībpetījums ir skolotāja profesionālā pilnveide, kas norit mācību procesa izpētes grupā un ir ilglaicīga. Tā no katra dalībnieka prasa personisku iedziļināšanos – skolotājs uzkrāj datus par savu darbību, to analizē, interpretē, izdara secinājumus un pieņem lēmumus tālākai rīcībai. Grupas dalībnieki tiek regulāri, parasti vienu reizi mēnesī viena vai vairāku gadu garumā. Tikšanās vada pieaicināts eksperts, konsultants vai skolotājs, kuram pašam ir šāda veida mācīšanās pieredze. Grupas vadītājs dalībniekiem sniedz atgriezenisko saiti, vada refleksiju, sadarbību. Katrs grupas dalībnieks definē izpētes jautājumu (ko vēlas mācību procesā pārbaudīt, uzlabot, ieviest), plāno darbības un to, kā iegūs pierādījumus par rezultātu. Pētāmā problēma var būt grupai kopīga vai katram skolotājam individuāla un atšķirīga. Grupas nodarbībās tiek ievērota noteikta **procedūra**, kas paredz refleksiju (individuālu un grupā) par padarīto, turpmākās darbības plānošanu grupā vai pāros. Komunikācija

PĒTĪJUMU REZULTĀTI

LATVIJĀ

Latvijā mācīšanās grupu darba pieredze ir iegūta, sākot no 2011. gada, kad tika LU Dabaszinātņu un matemātikas izglītības centrs īstenoja *PROFILES* projektu (Volkinšteine u.c., 2014). Šī skolotāju mācīšanās forma pārbaudīta gan vienas skolas ietvaros, gan grupās, ko veido dažādu skolu skolotāji, kā arī skolu vadītāju grupās. Dalība savas prakses izpētes grupā palīdz skolotājam pašam atrisināt viņam būtiskas profesionālas problēmas, iegūt pieredzi, izmēģinot jaunas pieejas, paņēmienus, gūt un sniegt profesionālu atbalstu kolēģiem. Īpaši nozīmīga ir skolotāju refleksijas prasmju pilnveide, prasme veidot profesionālas sarunas. Skolotājiem tā nav pierasta mācīšanās forma, sākotnēji mēdz būt neizpratne, jo nenotiek tieša jaunu zināšanu ieguve, bet tiek sagaidīta iedziļināšanās, risinājumu meklēšana, analīze, izvērtēšana.

PASAULĒ

Literatūrā plaši aprakstīta daudzās valstīs, piemēram, Japānā, Kanādā, Singapūrā, ierastā skolotāju profesionālā pilnveide pētīt savu pedagoģisko darbību no dažādiem skatupunktiem (*action research, lesson study, learning study* u.c.). Tiek uzsvērts skolotāju refleksijas prasmes nozīmīgums (Niemi u.c., 2009), skolotāju pašefektivitāte,

LITERATŪRA TĀLĀKAI UZZIŅAI

- Cain, T., & Harris, R. (2013). Teachers' action research in a culture of performativity. *Educational Action Research*, 21(3).
- Elliot, J. (1991). *Action research for educational change*. Philadelphia: Open University Press.
- Hodgson, Y., Benson, R., & Brack, C. (2013). Using action research to improve student engagement in a peer-assisted learning programme. *Educational Action Research*, 21(3).
- Johnson, A. P. (2012). *A short guide to action research* (4th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (2005). *Participatory Action Research: Communicative Action and the Public Sphere*. housand Oaks, CA: Sage Publications Ltd.

norisinās kā brīva domu apmaiņa, kuras laikā skolotāji saņem **atgriezenisko saiti** gan no grupas vadītāja, gan pārējiem dalībniekiem. Sarunas pāros un grupā nodrošina atbalstu un ideju apmaiņu. Tas ir būtiski gan ģenerējot idejas un plānojot mācību procesa uzlabojumus, gan izvērtējot rezultātus un veicot tālākas korekcijas. Nepieciešamības gadījumā tiek iekļauta arī jaunu zināšanu apguve, ko nodrošina eksperts vai paši dalībnieki, daloties ar informāciju un pieredzi. Starplaikos starp tikšanās reizēm skolotāji strādā individuāli, īstenojot pārmaiņas, uzkrājot pierādījumus par darbības efektivitāti.

- Vēlams, lai mācības grupā notiktu neformālā vidē.
- Svarīga ir uzticēšanās, drosme mēģināt, kļūdīties, gūt kolēģu un grupas vadītāja atbalstu.
- Grupas vadītājam jābūt profesionālim.
- Svarīgi, lai skolotāji paši vēlētos piedalīties.

piederības sajūta un atbildība (Hofstein u.c., 2014). Rīcībpetījums ir skolotāja rīks savas darbības un refleksijas prasmju uzlabošanai, tā mērķis ir atrisināt problemātisku situāciju (Taber, 2007). Savas darbības pētījumiem ir **ietekme uz skolotāju darbu un izpratni par to**, jo tiek pētīta situācija, kurā skolotājs pats atrodas. Tā ir vērsta uz skolotāja apzinātu darbību, kuras pamatā ir refleksīvā domāšana (Cain u.c., 2013; Hodgson u.c., 2013). Šai darbībai raksturīgi vairāki spirālveida cikli: problēmas (izpētes jautājuma) identifikācija, datu ieguve, pārdomas, analīze un problēmas pārdefinēšana, to vienkāršojot, jeb plāno-dari-vēro-reflektē (Kemmis u.c., 1988). Šis pētījuma veids nekad nebūs perfekts, sākotnējais plāns mainīsies, spirāles posmi pārklāsies, tajā nav striktas soļu secības, uzmanība tiek pievērsta profesionālajai izaugsmei (Kemmis u.c., 2005). 21. gadsimta sākumā dabaszinātņu skolotāju profesionālā pilnveide pievēršas darbības pētījumiem, ne tikai lai uzlabotu konkrētu skolotāju darbu, bet arī lai iegūtu empīriskus datus par to, kā norisinās mācīšana un mācīšanās, ieviešot jaunus jēdzienus, strādātu pie prasmju uzlabošanas, dokumentētu labo praksi u.c. (Eilks u.c., 2002; Eilks u.c., 2011; Mamlok-Namman u.c., 2012).

- Namsone, D., Čakāne, L., Volkinšteine, J., Butkēviča, A. (2018). Kā novērtēt skolotāju sniegumu un mērķtiecīgi pilnveidot skolotāju prasmes. *Mācīšanās lietpratībai*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Pieejams: <https://www.siic.lu.lv/skolam/petnieciba/monografija-macisanas-lietpratibai/>
- Volkinšteine, J. (2018). Skolotāja kompetence organizēt skolēnu pētniecisko darbību ķīmijā. Npublicēta disertācija pedagoģijas doktora zinātniskā grāda iegūšanai. Daugavpils Universitāte.